

О. В. Соколюк

ОЗДОРОВЧО-РУХОВА АКТИВНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

У період ринкових реформ до якості підготовки майбутніх фахівців ставляться підвищені вимоги, у тому числі і в плані здоров'я. В умовах соціально-економічних перетворень в Україні здоров'я української нації належить до рангу пріоритетних ідеалів та національних інтересів.

Саме тому з позицій сьогодення набуває особливої уваги й потребує вирішення проблема якісної підготовки майбутніх учителів фізичної культури як фахівців, спроможних належним чином здійснювати фізкультурно-оздоровчу й спортивно-масову діяльність з урахуванням новітніх здоров'язберігаючих технологій. Проте, протягом останніх років в Україні складається тривожна ситуація – значно погіршилися здоров'я і фізична підготовленість студентів, майбутніх учителів загалом і вчителів фізичного виховання зокрема. На сучасному етапі розвитку суспільства виникає потреба у формуванні нових вимог та підходів до формування особистості майбутніх спеціалістів-педагогів. В цьому плані слід констатувати, що оздоровчо-рухова активність є необхідною умовою гармонійного розвитку студентів педагогічних ВНЗ, зокрема майбутніх учителів фізичного виховання.

Отже, на сьогодні оздоровчо-рухова активність, безперечно, виступає однією з основних складових фахової підготовки майбутніх учителів фізичного виховання.

Проаналізувавши науково-педагогічні періодичні та спеціальні літературні джерела, можемо зазначити, що теоретико-методологічні засади проблеми підготовки майбутніх учителів фізичного виховання вивчали Б. Ашмарин, Л. Кацова, Т. Круцевич, Ю. Курамшин, Т. Лисицька, Ж. Холодов, Ю. Шабанова, Ю. Янсон та ін.

Аналіз літературних джерел показав, що науковцями вивчалися різні аспекти з означеної проблеми дослідження: наукові підходи до професійної підготовки вчителя фізичної культури (Л. Безкоровайна, Л. Демінська, О. Демінський, С. Дмитренко, Ю. Желєзняк, Р. Карпюк, Л. Кацова, К. Козлова, Т. Круцевич, В. Пристинський, Л. Сущенко); положення щодо підготовки спеціалістів з оздоровчої фізичної культури (В. Баранов, О. Бірюк, А. Корх, Т. Круцевич, Є. Крючек, К. Купер, Т. Лисицька, Г. Максименко, Ю. Менхін, Т. Ротерс, Л. Сіднева, Б. Френкс, Е. Хоулі); теорії оздоровчої фізичної рекреації, оздоровчої гімнастики й фітнесу (В. Видрін, Є. Ільїн, Л. Калінкін, Ю. Менхін, Ю. Рижкін, Ж. Холодов та ін.) та оздоровчого тренування (Т. Круцевич, В. Платонов, Б. Френкс, Ж. Холодов, Е. Хоулі).

Вагомий внесок в обґрунтування концептуальних засад професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та спорту в Україні зробили такі вітчизняні вчені, як Л. Безкоровайна, В. Беспутчик, Е. Вільчковський, Д. Давиденко, С. Єрмаков, В. Кукса, А. Міненко, В. Платонов, Г. Пономарьов, Г. Соловійов, Л. Сущенко, О. Тимошенко, Б. Шиян та ін.

Формування готовності до професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури досліджували М. Данилко, В. Наумчук, Г. Презлята, та ін.

Проведений аналіз науково-методичної, спеціальної та науково-педагогічної літератури доводить, що проблема оздоровчо-рухової активності як складової фахової підготовки майбутніх учителів фізичного виховання досліджена не повною мірою, що підводить нас до формулювання невирішених раніше питань загальної проблеми. Якій присвячується стаття.

Отже, спираючись на аналіз наукових джерел, ми визначили певні суперечності, яким раніше не приділялося достатньо уваги, а саме:

- між вимогами до професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури й недостатнім осмисленням і узагальненням цього процесу в педагогічній науці;
- між загальною підготовкою майбутніх учителів фізичної культури та особистісно-креативним характером їх професійної діяльності;
- між орієнтацією на нові моделі навчально-виховного процесу майбутніх учителів фізичного виховання та аспектом оздоровчо-рухової активності як основної складової фахової підготовки викладачів фізичного виховання.

Необхідність вирішення цих суперечностей у контексті питання оздоровчо-рухової активності як складової фахової підготовки майбутніх учителів фізичного виховання становить ціль нашого дослідження.

Сьогодні у фізичному вихованні сформувався базовий підхід до реалізації мети галузі – оздоровча спрямованість фізкультурної діяльності. В системі фахової підготовки майбутніх учителів фізичного виховання значне місце мають займати нові підходи до створення більш досконалої системи оздоровчо-рухової активності як складової фахової підготовки, головними завданнями якої є пошук адекватних і об'єктивних методичних прийомів, залучення сучасних методів удосконалення фізичної підготовки та зміцнення здоров'я студентів.

Оздоровчо-рухова активність як складова фахової підготовки майбутніх учителів фізичного виховання включає в себе різноманітні форми заняття, засоби, методика викладання фізкультурно-оздоровчої програми, та виступає засобом здійснення різноманітної фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Для того, щоб чітко розуміти досліджуване питання, розглянемо спочатку основну термінологію.

«Фахова підготовка» – це система організаційних та педагогічних заходів, які забезпечують формування у особистості професійної спрямованості знань, умінь, навичок та професійної готовності [1]. «Фахова підготовленість» розглядається вченими як оптимальний результат професійної підготовки та освіти особистості [3; 5]. «Фахова підготовка майбутніх учителів фізичного виховання» – це процес, який відображає науково й методично обґрунтовані заходи ВНЗ, спрямовані на формування протягом терміну навчання рівня професійної компетентності особистості, достатнього для організації фізичного виховання різних верств населення регіону й успішної праці в усіх ланках фізкультурного руху з урахуванням сучасних вимог ринку праці [9].

У сучасній галузі науки з фізичного виховання і спорту термін «оздоровчо-рухова активність» має різні тлумачення. О. Фурманов, М. Юспа визначають «оздоровчо-рухову активність», як свідоме, науково обґрунтоване багаторазове використання під час дозвілля засобів фізичної культури (фізичних вправ, обладнання, тренажерів, спортивних споруд, природних чинників та інших) з метою розвитку, удосконалення і відновлення адаптаційних, фізичних, емоційно-духовних можливостей людей. Автори вважають, що структурними компонентами та елементами (видами) «оздоровчо-рухової активності» є «фізкультурно-оздоровчі заняття та заняття спортом для здоров'я, фізкультурно-оздоровчі системи, нетрадиційні засоби оздоровлення, масові фізкультурно-оздоровчі та спортивні заходи» [10].

Дехто з науковців використовує також термін «оздоровчо-рекреативна рухова активність» [8]: «рухова діяльність, спрямована на емоційно-активний відпочинок, розвагу, отримання задоволення від рухової діяльності, відновлення психічних і фізичних сил, неформальне спілкування з природою або партнерами в процесі рухової активності входить до змісту фізичної рекреації».

В. Столяров оздоровчо-рекреативну рухову активність ототожнює з оздоровчо-руховою активністю (заняттями фізкультурою), тобто діяльністю, що пов'язана з виконанням різних фізичних вправ, окрім тих, які використовуються для підготовки людини до спортивних змагань [7].

І. Кулік вважає, що оздоровчо-рухова активність – це відпочинок, відновлення сил за допомогою засобів фізичного виховання (заняття фізичними вправами, рухливі і спортивні ігри, туризм, полювання, фізкультурно-оздоровчі розваги) [4].

Отже, спираючись на запропоновані вище визначення, можемо зазначити, що оздоровчо-рухова активність – це така рухова активність, яка має оздоровчу спрямованість, підвищує фізичну працездатність, здійснює максимально стимулюючий вплив на певні органи, системи і функції, тобто вирішує завдання рекреаційного характеру і ґрунтується на раціональній організації.

Одним із важливих завдань національної освіти є підготовка висококваліфікованих педагогічних кадрів. Учитель виконує важливу

соціальну функцію – здійснює духовний, розумовий, фізичний розвиток і виховання особистості. Його праця спрямована не лише на організацію навчально-пізнавального процесу, а й на організацію позааудиторної, оздоровчої діяльності студентів, систематичне розв'язання завдань формування активного громадянина. Тому основні напрями розбудови сучасної вищої школи вимагають пошуку ефективних шляхів здійснення професійної підготовки майбутніх учителів, завданням яких є не тільки оволодіння фундаментальними фаховими знаннями, а й сприяння становленню культу здоров'я, виховання фізично, психічно і духовно здорового громадянина держави [6].

Підготовка майбутніх учителів фізичного виховання до професійної діяльності у контексті аспекту оздоровчо-рухової активності як складової фахової підготовки має забезпечувати засвоєння таких знань та опанування вміннями як:

- застосовування форм, методів, засобів навчання, що не шкодять здоров'ю учнів;
- забезпечення належного рівня фізичного виховання;
- надання учням ґрунтовних знань про здоров'я і шляхи його збереження та зміцнення;
- сприяння формуванню у школярів здорового способу життя та прикладних навичок у його веденні;
- формування відповідних мотивуючих аспектів щодо здійснення оздоровчо-рухової активності з учнями загальноосвітніх навчальних закладів, навичок викладача-організатора фізкультурно-оздоровчої роботи в школі, навичок організації та проведення занять у фізкультурно-оздоровчих гуртках, навичок проведення уроків та занять зі спеціальними медичними групами.

Підготовка передбачає оволодіння майбутніми вчителями фізичного виховання знаннями з організації методичної роботи з викладачами-предметниками та вчителями початкових класів щодо оздоровчо-рухової активності поза заняттями фізичним вихованням, під час навчального дня учнів.

На нашу думку, ефективність організації професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання має визначатися за системою певних вимог, а саме:

- відповідність змісту й формам педагогічних впливів у ВНЗ реальним можливостям студентів майбутніх викладачів фізичного виховання та їхній попередній підготовленості до вивчення циклу дисциплін професійної підготовки;
- забезпечення рівня оволодіння студентами основами знань, умінь і навичок зі спеціальних дисциплін, передбаченого державними програмами й критеріями оцінок у межах темпово-часових норм навчальної роботи;

- засвоєння основ оздоровчо-рухової активності студентами, майбутніми вчителями фізичного виховання, і готовності їх до практичного використання отриманих знань у відповідності з педагогічними вимогами.

Оптимізація навчально-виховного процесу у контексті оздоровчо-рухової активності як складової фахової підготовки майбутніх учителів фізичного виховання щодо здійснення фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності має, на нашу думку, втілюватися на основі керівництва цим процесом. Відповідно до цього, важливим аспектом виступає конкретизація системи підготовки майбутнього вчителя фізичного виховання за її етапами та розробка відповідної програми, яка відповідатиме педагогічним та професійним вимогам фахової підготовки майбутніх учителів фізкультури.

Керівний вплив має охоплювати всі елементи підготовки загалом, та оздоровчо-рухову активність зокрема. Але слід враховувати, що теоретико-методична підготовка більше підлягає спрямуванню і корекції ніж практична, яка є не такою пластичною, а, отже, питанням удосконалення останньої необхідно приділяти більше уваги.

У процесі фахової підготовки майбутнього вчителя фізичного виховання, враховуючи оздоровчо-рухову активність як основну її складову, необхідно прагнути здійснити спрямований вплив на становлення основних професійних здібностей студентів, використовуючи при цьому засоби, методи й форми, що сприяють формуванню знань, умінь та навичок, яких вимагає специфіка діяльності вчителя фізичного виховання.

Щодо процесу професійно-педагогічної підготовки вчителя фізичного виховання, то його слід розглядати як сукупність свідомих, цілеспрямованих дій викладацького складу з метою підготовки майбутніх учителів до виконання професійних функцій щодо організації оздоровчо-рухової, фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності.

Роль викладача за таких умов ще більше зростає, бо він бере на себе професійну відповідальність за діалектичне поєднання інтересів особистості й виховного колективу з інтересами та ідеалами суспільства.

На основі впровадження аспекту оздоровчо-рухової активності, викладач має створити модель педагогічної майстерності, яка формується, визначає мету заняття, знайомить із організаційною формою завдань та програмою їхньої реалізації, керує і здійснює контроль, надає консультації, виправляє помилки. Студенти у свою чергу знайомляться з організаційною формою заняття, осмислюють отримані завдання й вивчають способи їх вирішення, виконують задану програму дій, здійснюють усний і письмовий облік виконаної програми і контроль за формуванням рівня спеціальних знань, умінь та навичок [2].

Отже, проаналізувавши всі аспекти зазначені на початку нашого дослідження, ми дійшли висновку, що оздоровчо-рухова активність як складова фахової підготовки майбутніх учителів фізичного виховання входить до системи організаційних і педагогічних заходів, які

забезпечують майбутньому педагогу професійну спрямованість знань, умінь, навичок та формування необхідних якостей.

У свою чергу оздоровчо-рухова активність є одним з сучасних напрямів загальної професійно-педагогічної підготовки вчителів фізичного виховання, у процесі якої студенти мотивуються до проведення занять оздоровчого напрямку з учнями загальноосвітніх навчальних закладів, опановують відповідний зміст, форми, методичні прийоми та методи їх проведення, відпрацьовують необхідні вміння контролю функціонального стану учнів.

Список використаної літератури

- 1. Басова Н. В.** Педагогика и практическая психология / Н. В. Басова. – Ростовн/Д : Феникс, 1999. – 414 с.
- 2. Вільчковський Е. С.** Професійна спрямованість підготовки фахівців з фізичного виховання / Е. С. Вільчковський // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002 : зб. наук. праць до 10-річчя АПН України. – Харків : ОВС, 2002. – С. 301–309.
- 3. Краткий психологический словарь** / [под ред. А. В. Петровского]. – М. : Московский пед. ун-т, 1992. – 32 с.
- 4. Кулік І. Г.** Оздоровчо-спортивна рекреація і студентська молодь. / Вісник КДУ імені Михайла Остроградського. – Вип. 5/2010 (64). – Ч. 1. – С. 208–210.
- 5. Педагогічний словник** / [за ред. М. Ярмоченко]. – К. : Педагогічна думка, 2001. – 516 с.
- 6. Плачинда Т. С.** Педагогічні умови стимулювання активності студентів вищих педагогічних навчальних закладів до фізкультурної діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Т. С. Плачинда. – Кіровоград, 2008. – 20 с.
- 7. Столяров В. И.** Философия спорта и телесности человека : монография в 2-х кн. / В. И. Столяров. – М. : Университетская книга, 2011. – Кн. 1. – 766 с.
- 8. Столяров В. И.** Теория и методология современного физического воспитания : состояние разработки и авторская концепция : монография / В. И. Столяров. – К. : Олимп. лит., 2015. – 704 с.
- 9. Сущенко Л. П.** Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах: автореф. дис... на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. П. Сущенко. – К., 2003. – 45 с.
- 10. Фурманов А. Г.** Оздоровительная физическая культура : учеб. для студ. вузов / А. Г. Фурманов, М. Б. Юспа. – Минск : Тесей, 2003. – 528 с.

Соколюк О. В. Оздоровчо-рухова активність як складова фахової підготовки майбутніх учителів фізичного виховання

У статті розглянуто оздоровчо-рухову активність як складову фахової підготовки майбутніх учителів фізичного виховання. Визначено сутність поняття «оздоровчо-рухова активність» у контексті фахової підготовки. З'ясовано основні суперечності та методичні аспекти фахової

підготовки майбутніх учителів фізичного виховання із урахуванням аспекту оздоровчо-рухової активності як її складової. Розроблено та запропоновано список універсальних вимог до фахової підготовки майбутніх учителів фізичного виховання в контексті питання, що розглядалося. Визначено, що оздоровчо-рухова активність як складова фахової підготовки майбутніх учителів фізичного виховання включає в себе різноманітні форми заняття, засоби, методику викладання фізкультурно-оздоровчої програми, та виступає засобом здійснення різноманітної фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Ключові слова: оздоровчо-рухова активність, фахова підготовка, майбутні вчителі фізичного виховання.

Соколюк О. В. Оздоровительно-двигательная активность как составляющая профессиональной подготовки будущих учителей физического воспитания

В статье рассмотрена оздоровительно-двигательная активность как составляющая профессиональной подготовки будущих учителей физического воспитания. Определена сущность понятия «оздоровительно-двигательная активность» в контексте профессиональной подготовки. Выявлены основные противоречия и методические аспекты профессиональной подготовки будущих учителей физического воспитания с учетом аспекта оздоровительно-двигательной активности как ее составляющей. Определено, что оздоровительно-двигательная активность как составляющая профессиональной подготовки будущих учителей физического воспитания включает в себя разнообразные формы занятий, средства, методику преподавания и выступает средством осуществления разнообразной физкультурно-оздоровительной деятельности.

Ключевые слова: оздоровительно-двигательная активность, профессиональная подготовка, будущие учителя физического воспитания.

Sokolyuk O. Health-Physical Activity as Part of Professional Training of Future Teachers of Physical Education

The article examines the health and physical activity as part of professional training of future teachers of physical education. The essence of the concept of "health and physical activity" in the context of professional training. It was found contradictions and methodological aspects of professional training of future teachers of physical education, taking into account aspects of health and motor activity as its component. Developed and presented with a list of universal requirements for professional training of future teachers of physical education in the context of the issues considered. Determined that the health and physical activity as part of professional training of future teachers of physical education includes various forms of exercises, tools, methods of teaching sports and recreation programs and a means of

implementation of various sports and recreation activities. Turn health and physical activity is one of the modern areas of general vocational and educational training of teachers of physical education, during which students are motivated to conduct classes with students directly improving general education, acquire relevant content, forms, instructional techniques and methods of implementation, ability to work out the necessary control functional state students. Students, in turn, introduced to the organizational form of classes, received comprehend problems and study their solutions, perform the specified action program, carry out oral and written records of program and control the formation of specialized knowledge and skills.

Key words: health and physical activity, professional training, future teachers of physical training.

Стаття надійшла до редакції 11.05.2017 р.

Прийнято до друку 27.06.2017 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Караман О. Л.

УДК 378

І. М. Трубавіна

ФОРМУВАННЯ УМІНЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ У СТУДЕНТІВ МЕТОДАМИ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ В СУЧАСНОМУ ВНЗ

Запровадження академічної мобільності студентів, збільшення їх самостійної роботи в умовах кредитно-модульної системи навчання, необхідність їх адаптації у ВНЗ до лекційно-семінарської системи після класно-урочної, залучення їх до наукової роботи, до виконання індивідуальних дослідницьких завдань вимагають від викладачів формувати у студентів пізнавальну самостійність, під якою ми розуміємо здатність і прагнення студентів самостійно вирішувати власнообраними методами поставлену викладачем пізнавальну задачу [1]. Тут ми стикаємося з тим, що потрібна як висока мотивація студентів до пошук рішення, так і вміння навчатися самостійно. Виникає проблема для викладача – забезпечити рішення цих двох складних завдань як умови якісного засвоєння стандарту освіти. Таке завдання в ускладнених умовах роботи є особливо важким для викладача, якщо він працює екстенсивними методами навчання в умовах скорочення кількості аудиторних занять на користь самостійної роботи студентів, які не звикли ходити на консультації до викладачів і систематично працювати над собою, коли не запитують щоденно як в школі. Виникає питання про інтенсифікацію роботи викладача і навчання студентів [2], застосування тих методів навчання, які дозволять засвоїти студенту більше матеріалу на занятті, підвищать його мотивацію до навчання, дадуть зразок